

Situatieanalyse Hoogbegaafden (HB) in het voortgezet onderwijs (VO excl MBO) in Nederland

Deelanalyse – HB thuiszitters in het VO

Vervolgonderzoek van Situatieanalyse voltijd primair onderwijs (PO) voor hoogbegaafden (HB) in Nederland

15 juni 2022

Auteur: ir. Loek Zonnenberg, MBA

Deelanalyse: Situatianalyse HB in het VO in NL

- **Aanleiding:** de auteur heeft het onderzoek “Situatianalyse voltijd primair onderwijs (PO) voor hoogbegaafden (HB) in Nederland” **pro bono** verricht in opdracht van de directeuren¹ van 6 basisscholen die – naast regulier primair onderwijs – ook voltijd primair onderwijs voor hoogbegaafden aanbieden. Het rapport is medio februari 2022 publiek gemaakt ([Rapport – HB Scholen](#)). Dit rapport bevat de eerste analyse van het vervolgonderzoek voor het **HB VO** met betrekking tot **HB VO Thuiszitters**
- **Scope²:** Hoogbegaafden (HB) in het voortgezet onderwijs (VO excl MBO) in Nederland met een IQ van ongeveer 130 of hoger. Dit zijn er ongeveer 23.000 (2,5% van de ongeveer 930.000 VO leerlingen).
- **HB VO Thuiszitters:** het niet-passend ontwikkelen van de HB VO leerlingen leidt tot een groot aantal onnodige en vermijdbare schrijnende gevallen van thuiszitters met bijbehorende emotionele schade voor kind & gezin en maatschappelijke kosten
  - Op basis van verschillende onafhankelijke onderzoeken lijkt het aantal HB VO leerlingen dat ‘thuiszit’ ongeveer 2 à 3 duizend² te zijn. Dit is 8-13% van de HB PO populatie, maar 35-50% van de VO thuiszitters. Zie bijlage **Schema 6a en 6b**
  - Verschillende recente onderzoeken³ hebben laten zien dat dit veelal zeer schrijnende gevallen zijn. Het zijn bijvoorbeeld sociaal geïsoleerde en doodverveelde kinderen die ten einde raad depressief thuiszitten met soms zelfs suïcide tot gevolg
  - De maatschappelijke kosten van de 2 à 3 duizend HB PO thuiszitters² zijn hoog, ongeveer € 160-240 miljoen per jaar (volgens Stichting Balans geeft de kinderombudsman aan dat de jaarlijkse maatschappelijke kosten variëren van € 51.000 tot € 90.000-100.000 per thuiszittend kind. In dit rapport is gecorrigeerd voor 5 jaren inflatie € ~80.000 per jaar gebruikt
  - Het coalitieakkoord van Rutte IV heeft expliciet aangegeven het aantal thuiszitters naar nul terug te willen terugbrengen. **Dit betekent dus ook dat er een oplossing voor de hoogbegaafde thuiszitters moet komen!**

1 Bron: Platform bètatechniek, ‘Drieluik Excellentie – De doorstroom van excellente leerlingen door het Primair Onderwijs’, 2012

2 Alle thuiszitters met een maatschappelijke Business Case (mBC). Aangenomen is dat er een mBC is vanaf 4 weken minder dan 2 dagen per week naar school gaan

3 Bijvoorbeeld de rapporten “Buiten de lijntjes” van de Number 5 foundation (Prinses Laurentien), “Passend onderwijs voor UHB” (Marieke Maesen) en www.onderwijsaffaire.nl (Petra de Blok)

Schema 6a: ongeveer 6.080 VO thuiszitters met een maatschappelijke Business Case

(mBC¹)

Thuiszitter

Totale aantal thuiszitters (PO, VO en MBO)

Berekening van het aantal PO thuiszitters met een mBC¹

Thuiszitter	Totale aantal thuiszitters (PO, VO en MBO)	Berekening van het aantal PO thuiszitters met een mBC ¹
Geregistreerd: > 3 mnd thuis	<ul style="list-style-type: none"> • (Niet) ingeschreven volgens Balans 2019 = 4.780 • OCW Leerplichtrapportage (2018-19) = 4.780 <ul style="list-style-type: none"> • PO = 383 + 367 + 333 + 688 = 1.771 • VO = 523 + 1.389 = 1.972 • Beroepsonderwijs = 634 • Onbekend of geen onderwijs²: 56 + 417 = 473 	<ul style="list-style-type: none"> • # VO thuiszitters met een mBC = 1.972 • # thuiszitters met een mBC = 4.780 • % VO = $1.972 / (1.771 + 1.972 + 634) = 45\%$
Geregistreerd < 3 mnd thuis	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerd 4 weken tot 3 mnd thuis = 1.205 • Niet ingeschreven < 3 mnd = 2.880 	<ul style="list-style-type: none"> • # VO thuiszitters met een mBC = 542 <ul style="list-style-type: none"> • # thuiszitter met mBC = 1.205 (als een leerling 4 weken thuis is, dan is er al een serieus probleem ontstaan voor kind en familie. Geregistreerd vanaf 4 weken thuis was ook de vorige officiële definitie van een thuiszitter) • % VO = 45% • # VO thuiszitters met een mBC = 855 <ul style="list-style-type: none"> • # thuiszitter met mBC = 1.930 (aanname 67% >4 weken) • % VO = 45%
Vrijstelling leerplicht 5a	<ul style="list-style-type: none"> • Geregistreerd, maar vrijgesteld onder leerplicht 5a = 6.022 	<ul style="list-style-type: none"> • # VO thuiszitters met een mBC = 2.710 <ul style="list-style-type: none"> • # thuiszitter met mBC = 6.022 (allen zijn thuiszitter met een mBC) • % VO = 45%
Verborgen / niet geregistreerd	<ul style="list-style-type: none"> • 5.000 ongeveer volgens het rapport Staat van de Thuiszitters van Kim Castenmiller 	<ul style="list-style-type: none"> • Waarschijnlijk zitten hier thuiszitters met een mBC tussen, maar dit is zeer lastig te in te schatten, dus deze groep is in de schatting niet meegenomen

Elke thuiszitter is er een te veel. Thuiszitters in de "rode box" hierboven worden niet genoemd in de formele rapportage. Voor de eenduidigheid van de definitie is in dit rapport gekeken naar thuiszitters die een mBC hebben

1 Rapport Stichting Balans: bijvoorbeeld in zware zorgtrajecten of reclassering, of levenslang geen bijdrage kunnen hebben aan de samenleving en een uitkering nodig hebben. Ook de gevolgschade voor families met een thuiszitter gaat geld kosten omdat zij niet of minder kunnen werken, dus minder belasting betalen of een uitkering of (intensieve) zorg nodig hebben, Aangenomen is dat er een mBC is vanaf 4 weken minder dan 2 dagen per week naar school gaan

2 Onduidelijk wie deze groep exact is. Aangenomen is dat deze thuiszitters een vergelijkbare verdeling over de gerapporteerde onderwijsvormen hebben

Bron: Stichting Balans (Thuiszitters tellen 2020); www.onderwijsaffaire.nl; De staat van de Thuiszitters (drs. Kim Castenmiller)

Schema 6b: ongeveer 2 tot 3 duizend HB PO thuiszitters met een maatschappelijke Business Case (mBC¹)

Bron	Gebruikte onderzoeken en feiten daaruit	Berekening van het # HB PO thuiszitters met mBC
Onderwijs- affaire	<ul style="list-style-type: none"> • Rapport Oorzaak en Onderwijsuitval en thuiszitters, 2021, van Petra de Blok • Van de 535 respondenten (ouders/verzorgers van thuiszitters) geven er 172 aan dat het kind hoogbegaafd (HB) is en 104 dat het kind ultrahoogbegaafd (UHB) is • 25 hebben zowel HB als UHB aangevinkt 	<ul style="list-style-type: none"> • #HB in PO thuis met mBC = 2.855 <ul style="list-style-type: none"> – 47% (251/535) van de thuiszitters is HB/UHB (correctie voor 25 respondenten die HB + UHB hadden aangevinkt) – Er zijn ~6.080 VO thuiszitters in totaal (zie Schema 6a)
SLO / SWVs / Gemeente Tilburg	<ul style="list-style-type: none"> • SLO heeft obv landelijk obv vragenlijst gestuurd naar medewerkers SWV's : 12% van de thuiszitters is HB • Gemeente Tilburg (~17.000 PO + VO leerlingen) heeft in 2017 vanuit leerplicht RMC een case load hierop gedaan: ~30% van de HB'ers gaat het niet goed en thuis zit 	<ul style="list-style-type: none"> • #HB in VO thuis = 1.825 <ul style="list-style-type: none"> – Percentage thuiszitters dat HB is = 30% – Er zijn ~6.080 VO thuiszitters in totaal (zie Schema 6a)
IkBenHoog begaafd.nl	<ul style="list-style-type: none"> • Online onderzoek naar het welbevinden van hoogbegaafde leerlingen in PO en VO, 2018, Willem Wind (Mensa) • Van de 1.429 respondenten (ouders van hoogbegaafde kinderen in PO en VO) gaven 91 (6.4%) op de deelvraag "Wat is de onderwijssituatie van uw kind?" aan dat hun kind thuiszitter is 	<ul style="list-style-type: none"> • #HB in VO thuis = 2.300 <ul style="list-style-type: none"> – 6.4% van (U)HB zit thuis, voor PO is het 5,2% en voor VO 10% – Aantal HB in VO is ongeveer 23.000 (2,5% van ongeveer 930k VO leerlingen)
Phenix Talent / CCL	<ul style="list-style-type: none"> • Hoge Kansen, lage cijfers, Koenderink & Van Dijk, 2015 • Schatting: per jaar vallen 1.000 tot 3.000 HB leerlingen uit (van de 25.000 uitvallers per jaar in totaal) • Er wordt niet vermeld hoe dit is geschat 	<ul style="list-style-type: none"> • #HB in PO thuis = 250 tot 750 <ul style="list-style-type: none"> – % HB onder thuiszitters = (1k tot 3k) / 25k = 4 tot 12 % – Er zijn ongeveer 6.080 PO thuiszitters in totaal (zie Schema 6a)

Geen van de 4 gebruikte onderzoeken geeft een sluitende 100% nauwkeurige inschatting van het aantal HB VO thuiszitters met een mBC (de inschatting van Phenix Talent / CCL was het minst onderbouwd en is om deze reden uiteindelijk niet gebruikt). Op basis van de 3 andere onderzoeken is geprobeerd een conservatieve schatting te maken binnen een ruime bandbreedte

¹ Rapport Stichting Balans: bijvoorbeeld in zware zorgtrajecten of reclassering, of levenslang geen bijdrage kunnen hebben aan de samenleving en een uitkering nodig hebben, Ook de gevolgschade voor families met een thuiszitter gaat geld kosten omdat zij niet of minder kunnen werken, dus minder belasting betalen of een uitkering of zorg nodig hebben, Aangenomen is dat er een mBC is vanaf 4 weken minder dan 2 dagen per week naar school gaan

Bron: Stichting Balans (Thuiszitters tellen 2020); www.onderwijsaffaire.nl; De staat van de Thuiszitters (drs. Kim Castenmiller); IkBenHoogbegaafd.nl; SLO; Gemeente Tilburg;